

“Op de korte termijn zie ik door de fusie geen wijzigingen optreden in de positie van de bond in de bedrijven. In de wat verdere toekomst zie ik meer kansen. Er zal minder versplintering van activiteiten zijn en meer mogelijkheid één lijn te trekken waar we nu gescheiden optreden. Ik denk daarbij aan ontwikkelingen als industriëutiteit, uitzend- en inleenwerk en andere vormen van flexibilisering. Dat is ook wel nodig, want toe nu toe slagen we er niet in uit de verdediging te komen.”

foto Rob Brouwer

FNV Kwadraat - de verwachtingen

“Het gaat om mijn vrienden”

LO SLUIT Dick de Graaf een gesprek over FNV Kwadraat af. Dick is regionaal bestuurder bij de Voedingsbond FNV Amsterdam, en maakt deel uit van de fusiewerkgroep Europa/internationaal. Thijs van Empelen en Chris Hoppenbrouwer zijn de andere twee gespreksdeelnemers. Thijs is lid van de bondsraad FNV Dienstenbond, werkzaam bij ABN Amro, werkgroep Kaderleden en scholing. Chris werkt bij Hoogovens en volgt het fusieproces vanuit zijn lidmaatschap van de bondsraad van de Industriebond FNV.

Ijkpunten

Alle drie zijn ze positief over het feit dat de vier bonden samengaan. Daarover bestaat geen enkele twijfel. “Wat toch al door elk van de bonden gedaan wordt, kan nu gezamenlijk; centralisatie maakt ruimte voor het echte vakbondswerk. Het is verspilling op verschillende plekken hetzelfde te doen.” Zo vat Thijs de praktische kant samen. Over de aanleiding van de fusie wordt verschillend geoordeeld. Chris heeft bij de Industriebond altijd wel het streven naar een ongedeelde vakbeweging gezien. “Maar we hadden ons eigen erf en beschermden dat. De aanleiding was het initiatief van de Dienstenbond en daarna waren bij ons de knoppen snel om. Die snelheid, met name aan de top, is goed, anders haken mensen af.”

Bij de Dienstenbond lag het duidelijk anders. Samengaan met andere bonden was al eerder door de bondsraad als hoge prioriteit vastgesteld. Na de mislukking met Druk en Papier FNV moest er iets

gebeuren. Thijs: “Wij zijn een groeiende bond die zijn eigen groei niet kan betalen. Dat is het probleem. De Industriebond krimpt en heeft veel geld.” De Voedingsbond kende ook al eerder discussies. Krimpsectoren, afnemende slagkracht, met name in de uitdijende ‘flexarbeid’, en minder snelle groei dan gewenst. Dick legt uit dat er wel gedacht werd aan samenwerking, maar aftasten bij andere bonden leidde niet tot besluitvorming. “Toen de Industriebond ‘ja’ zei, waren we snel akkoord, maar wel met een aantal ijkpunten bij de nadere uitwerking. Voor mij waren dat er vijf.

1. Een volwaardige plaats van het uitkeringsgerechtigdenwerk. Dat ziet er nu goed uit met een eigen bedrijfsgroep.
2. Een democratische organisatie, met zeggenschap bij de leden. Bij de Voedingsbond hebben de leden het laatste woord over hun eigen arbeidsvoorwaarden, ook als het bestuur een andere mening heeft. De discussies hierover zijn nog niet afgerond.
3. Kaderwerk op alle niveaus. Voor het internationaal werk ligt dat vast, leden hebben daar een eigen verantwoordelijkheid. Voor andere activiteiten ligt die nog bij de werkgroepen.
4. Een goede relatie met de FNV, geen marginalisering van de centrale. Dat kan beter.
5. Voor de werkorganisatie geen gedwongen ontslagen. De uitgangspunten hiervoor zijn vastgelegd.”

Versterking

“Dat vraagt nogal wat van de kaderleden”, reageren Chris en Thijs in koor.

Thijs voegt daaraan toe: “Ook als de bond je faciliteiten biedt, is het zwaar. Als je veel weg bent, kan dat ten koste gaan van de groeimogelijkheden in je werk. Je komt dan op een zijlijn. Het risico is dat mensen bij stapeling van kaderfuncties afhaken.” In de Industriebond komt daar op dit moment nog bij dat met Vereniging 2000 een verandering is ingezet die aan de kaderleden een centralere positie geeft. Chris: “Er werken twee processen. Die van V2000 en de fusie. Het tweede heeft het eerste in een versnelling gebracht. We willen naar een bond toe die platter en dichter bij de leden is en naar kaderleden met meer kwaliteit, opleiding enzovoort. Daar is tijd voor nodig. Nu dreigt V2000 haastwerk te worden. In de bondsraad krijgen we het ene na het andere instemmingsbesluit.”

Dat kan dan wel zo zijn, maar in wezen is bij de andere bonden een vergelijkbaar proces aan de gang. Ze kunnen door de fusie gebruikmaken van de vorderingen en ervaringen bij de Industriebond en schuiven graag bij. Sterker nog, door de opbouw van FNV Kwadraat in bedrijfsgroepen, komen er in verschillende situaties van de ‘oude’ Industriebond kaderleden bij. Een dergelijke versterking wordt ook verwacht in het werk van de afdelingen, voor kleine bedrijven vindt daar een belangrijk deel van het vakbondswerk plaats.

Bedrijfsvoering

Van verschillende kanten is de vraag gesteld of de voorbereiding op de fusie niet vooral een technies proces is: hoog

tempo, centraal geleid, kleine groep direct betrokkenen en met kaderleden in een beperkt aantal werkgroepen. Hoe staat 't met het democraties gehalte? *Chris*: "Het is maar hoe je tegen democratie aankijkt. Het zijn allemaal m'n vrienden die het doen. Tegen mijn baas heb ik een zekere argwaan, maar in de mensen van de werkgroepen heb ik vertrouwen. Tegelijkertijd vind ik dat het geen werk in de ivoren toren mag worden. Dus moeten ze te horen krijgen of ze wel of niet op de goede weg zitten. Mensen met verstand van zaken moeten dus kunnen reageren. In de bondsraad is dat toegezegd."

In de aanvankelijke opzet van de Stuurgroep was, zo meldt *Dick*, "sprake van een gesloten traject, in de zin van: de Stuurgroep geeft het onderwerp aan, daarna discussie in de werkgroep die weer rapporteert aan de Stuurgroep. Dat is opengebroken. Vóór het eindproduct van de werkgroepen uitkomt, is er discussie met geïnteresseerden in twee rondes hoorzittingen." Uit de reacties van *Thijs* en *Chris* blijkt dat deze opening zeker niet algemeen bekend is. Daarbij komt dat de algemene informatiebijeenkomsten ('rondje land') niet goed zijn verlopen, onder andere omdat de betreffende stukken onvoldoende verspreid waren. Een tweede 'rondje land' zou beter moeten gaan via een special van *FNV Magazine* met uitgebreide informatie van de werkgroepen.

De vraag naar het democraties gehalte komt nog eens terug. *Thijs*: "In totaal zijn er van de vier bonden ongeveer tweeduizend kaderleden nauw betrokken in het fusieproces. Dat zijn er heel wat, maar het probleem blijft dat het aan de deur van de overgrote meerderheid voorbij gaat. Maar kennelijk kan het niet anders." Is dat zo? *Dick*: "De stuurgroep heeft sterk de neiging de fusie op te vatten als een technies probleem van bedrijfsvoering, te veel over de mensen heen, in plaats van samen. Bij een snel proces is het echter moeilijk grote groepen erbij te betrekken. Ik denk dat tachtig procent van de mensen wel wat anders aan het hoofd heeft, problemen op het bedrijf bijvoorbeeld of werkloos zijn.

De kunst is die overige twintig procent in het proces op te nemen. Tot nu toe is dat beperkt gelukt. Waar het lukte, was er een zeer open sfeer en een grote bereidheid van elkaar te horen en te leren. De hoorzittingen waren buitengewoon interessant."

FNV-vlag

De openheid en de bereidheid tot geven en nemen, wordt door *Chris* beaamd. "Wij zijn de grootste bond, maar bondsbestuur en bondsraad zijn van mening dat we niet het grootste gelijk hoeven te hebben. Wij hebben dan ook ingeleverd bij de kwestie van de uitkeringsgerechtigden. Bij ons vormen zij geen aparte groep, maar blijven ze in hun 'oude' bedrijfspgroepen. Verder kunnen uitkeringsgerechtigden in landelijke en regionale structuren hun adviezen geven. Wij willen geen stigmatisering in een eigen organisatie van uitkeringsgerechtigden. Maar toen het bondsbestuur duidelijk maakte dat vasthouden aan deze situatie de fusie op losse schroeven zou zetten, zijn we omgegaan. Voor de Voedingsbond was het misschien wel een breekpunt."

Dat de weg naar de fusie in eerste instantie een kwestie van afstemmen en aanpassen is - integratie van structuren - ligt voor de hand. Nieuw beleid is dan ook op korte termijn niet te verwachten. Zeker niet bij belangrijke onderwerpen als sociale zekerheid, flexibele arbeid, sociaal Europa of arbeidstijdverkorting. Maar hoe zit dat met de toegenomen aandacht van de bonden voor de individuele belangenbehartiging? Is het niet zo dat FNV Kwadraat sterk anticipeert op een nogal zelfstandige Ledenservice?

Bij de mogelijke verzelfstandiging van de Ledenservice plaatst *Thijs* een kanttekening. "Voorwaarde is dat een eventueel apart bedrijf onder de FNV-vlag blijft. Individuele belangenbehartiging moet geen technokratische activiteit worden, maar binnen de bonden blijven. Laten we geen misverstanden oproepen, individuele belangenbehartiging vindt niet alleen plaats in centra buiten de bedrijven. Juist in de bedrijven leg je daarmee de basis voor het vakbondswerk."

Chris is het daarmee van harte eens. "Individuele belangenbehartiging is de voorpost van de bond. Daarmee toon je je aan de buitenwereld, dat is onze grote wervingskracht. Met name in de richting van de kleine bedrijven, daar ontbreekt het aan bedrijvenwerk en dat probleem moeten we opvangen. Maar kaderleden moeten niet alleen weten wat ze kunnen, maar ook wat ze niet kunnen. Dus doorverwijzen als je het niet weet. Anders worden er brokken gemaakt. Dat is voor mij professionalisering, certificering is daarbij een heel goed middel. Zonder kwaliteit te leveren, begaat een bond zelfmoord."

Goed, geen technokratische aangelegenheid, maar wel specialisatie en veel zaakwaarnemerschap en door de deregulering steeds meer mensen die in individuele problemen komen. "In deze ontwikkeling", meent *Dick*, "schuilt het risico van 'juridisering' van de arbeidsverhoudingen. Daarmee bedoel ik dat de aanpak van aantasting van werknemersbelangen in juridies vaarwater terecht komt. De juridiese spelregels en grenzen gaan dan de oplossing van problemen beheersen. De volgende stap is: een zaak die je niet kunt winnen, laat je liggen. Ik vind dat een onrechtvaardigheid waar je tegenaan loopt, op tafel moet komen. Ook als je bij voorbaat weet dat je het bij de rechter niet wint. Met procederen kun je de maatschappelijke discussie beïnvloeden."

Winst

De komst van FNV Kwadraat wordt door alle drie begroet. De traditionele sectoren waarlangs de bonden tot nu toe zijn opgebouwd, zijn door elkaar gegooid of hebben steeds meer raakvlakken. Hoewel de urgentie tot samengaan niet bij alle bonden even groot was, wordt de fusie nadrukkelijk gezien als een noodzakelijke aanpassing aan de nieuwe ontwikkelingen die zich in de organisatie van de produktie voordoen. De afzonderlijke heroriëntatie die de bonden al doormaakten, kan op langere termijn betekenen dat de bondspositie in de bedrijven versterkt wordt. *Chris*: "Nu lopen bij Hoogovens verschillende bonden rond, binnenkort wordt dat één bond en dat is winst." *Dick*: "We zullen het initiatief naar ons toe moeten halen. Om tot een meer offensieve strategie te komen, zullen we vooral op sektornivo een beleid moeten ontwikkelen. Dus bedrijfsoverstijgend en niet in de klem blijven van de concurrentie tussen bedrijven in één sektor. De vraag die we moeten stellen, is, wat willen we in de sektor van de banken, de suiker en het transport, dan kunnen we een stap vooruit maken." *Thijs*: "Het is nog te vroeg voor een definitief oordeel, want de fusie lost niet alle problemen op. Ik noem één voorbeeld. Er worden nogal eens meerjarige CAO's afgesloten, het gevolg is dat er in de tussenliggende periode weinig gebeurt. Dat trekt de aandacht van de vakbeweging weg, we hebben dan niks te bieden. Dat breekt ons des te meer op als we binnen de bedrijven geen sterke positie hebben."

Hans Boot